

УДК 378.016: 81'276.6

Гриньова М. В., Варданян А. О.

Полтавський національний педагогічний

університет ім. В. Г. Короленка

Вищий державний навчальний заклад України

«Українська медична стоматологічна академія»

Сучасні підходи до формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів

У статті досліджуються підходи в процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів. Визначено, що професійно-мовленнєва компетентність студента – це професійна якість, яка формується в процесі навчання мови. Для досягнення сформованості професійно-мовленнєвої компетентності в процесі навчання виділено такі підходи: системний, проектний, компетентнісний, діяльнісний, міждисциплінарний, індивідуальний, творчий. Окреслені підходи відповідають основним вимогам педагогічного процесу, сприяють успішному формуванню та досягненню позитивного результату в процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: підхід, навчання, студент, вищий навчальний заклад, професійно-мовленнєва компетентність, формування професійно-мовленнєвої компетентності, комунікативність.

До теперішнього часу не існує уніфікованої моделі формування професійно-мовленнєвих компетентностей студентів вищих навчальних закладів. Основними установками щодо формувань професійних та мовленнєвих якостей студента в умовах вищих навчальних закладів є навчальні програми, розроблені Міністерством освіти і науки, які спрямовані на забезпечення безперервності освітнього процесу.

Професійно-мовленнєва компетентність студента – це професійна якість, яка формується в процесі навчання мови. Для досягнення сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів визначені такі завдання:

- навчити студентів розв'язувати комунікативні задачі та орієнтуватися в нестандартних ситуаціях;

- сприяти засвоєнню категорій та одиниць мови, функцій, досягнення закономірностей та правил її функціонування, наукових знань про особливості та специфіку конструювання професійного висловлювання майбутнього фахівця;
- забезпечити оволодіння студентами провідними навичками та вміннями професійно-мовленнєвої діяльності.

У контексті завдань дослідження виділено системний, проектний, компетентнісний, діяльнісний, міждисциплінарний, індивідуальний, творчий підходи до процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів. Їх дотримання сприяє досягненню позитивного результату в процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності.

Термін «підхід до навчання» був введений у 1963 році англійським методистом А. Ентоні. Це визначення застосовувалося, щоб дати опис уже існуючим точкам зору щодо особливостей навчання мов [10].

Системний підхід, на думку Ю. Шабанової, – напрям методологічних досліджень, який базується на вивченні об'єкта як цілісної множини явищ у сукупності відношень і зв'язків, тобто розгляд об'єкта як цілісної системи. Системний підхід має відповідати таким вимогам як поділ складних явищ систем на частини або елементи, вивчення способів організації окремих частин та елементів системи в єдине ціле, дослідження взаємовпливу процесів функціонування системи, її підсистем і елементів один на одного) [9].

Як стверджує Г. Кирилова, розгляд заняття як цілісної системи дає можливість всебічно розкрити теорію і практику під час навчання. У результаті цього виникає нова, не притаманна її окремим компонентам, якість. Наприклад, такою інтегративною якістю є вільне володіння мовою, яке можна забезпечити тільки всією системою, а не окремими її компонентами [2].

Проектний підхід – реалізація провідної стратегії навчання, яка є основою організації процесу освіти, в якому всі учасники, будучи суб'єктами пізнавального процесу, здійснюють самостійний цілеспрямований, продуктивний пошук, переробку та актуалізацію знань [1].

Проектний підхід – це спосіб досягнення дидактичної мети через детальне опрацювання проблеми, яка повинна завершитися реальним практичним результатом. Проекти постають з питань, які виникають у студентів і розвиваються відповідно до конкретних інтересів. Дослідження проекту сприяє глибокому розумінню й охоплює широке коло відповідних підтем. Проектні роботи представляють багато можливостей, у результаті яких ідеї будуть оцінені, творчість заохочена, а інтереси враховані [11].

Компетентнісний підхід, який став основоположним в освітній системі, передбачає формування професійно-мовленнєвої компетентності як однієї з ключових. Компетентнісний підхід зосереджує увагу на результатах освітньої діяльності. Особливою рисою зазначеного підходу є те, що в якості результату визначається не кількість отриманої і засвоєної інформації, а спроможність майбутнього фахівця застосовувати цю інформацію і діяти в різних проблемних ситуаціях [8].

Якість і ефективність підготовки майбутнього фахівця визначається сформованістю компетентностей, у тому числі гуманітарних, які можуть бути забезпечені наявністю мовних, професійних, культурологічних, країнознавчих знань на основі компетентнісного підходу в навчанні.

Одним із головних завдань навчання мови, зазначених у Концепції мовної освіти, є «вдосконалення і формування вмінь і навичок спілкування, вільного вираження думок і почуттів у різних сферах суспільного життя; оволодіння культурою мовлення» [3, с. 58]. Компетентнісний підхід вимагає системного формування комплексу мовних, мовленнєвих, комунікативних умінь і навичок студентів, пов'язаних із аудіюванням, усвідомленням, запам'ятовуванням і продукуванням текстів. Цей аспект утілюється за

рахунок комбінованих вправ і завдань – мовних, мовленнєвих, комунікативних, стилістичних, проблемних, інноваційних та ін.

Компетентнісний підхід у даному контексті нерозривно пов'язаний із діяльнісним підходом, адже студент може проявити власну професійно-мовленнєву компетентність.

Діяльнісний підхід – це єдність особистості та діяльності, процес спрямований на становлення свідомості людини і її особистості в цілому. В умовах діяльнісного підходу людина виступає як активне творче начало. Взаємодіючи зі світом, людина вчиться будувати самого себе. Саме через діяльність і в процесі діяльності людина стає сама собою, відбувається саморозвиток і самоактуалізація особистості [4]. Основний акцент при діяльнісному підході приділяється соціальній сутності особистості. Іншими словами, особистість розглядається як сукупність соціальних характеристик (властивостей, якостей), які людина набуває під час предметної діяльності. Підхід ґрунтується на взаємодії діяльності викладача і студента. Дії викладача спрямовані не на процес засвоєння знань, умінь і навичок, а на організацію діяльності студентів [7].

Професійні якості викладача впливають на навчальну, пізнавальну діяльність студента, а також на результати педагогічно-навчальної діяльності, яка забезпечує розвиток особистісних рис і якостей майбутнього фахівця, формує ставлення, інтереси, професійні, ціннісні орієнтації. Зазначений підхід має на меті вироблення у студентів умінь ставити перед собою мету, планувати, організовувати, здійснювати самоосвітню діяльність, контролювати, аналізувати й оцінювати її результати.

Міждисциплінарний підхід – метод пізнання, що виникає на межі різних наукових дисциплін. Такий підхід притаманний сучасним науковим дослідженням. Він відображає інтегративні тенденції в розвитку науки. Міждисциплінарний підхід до навчання є одним із найбільш ефективних способів підвищення якості підготовки студентів, пов'язаними зі здатністю

цільового осмисленого застосування комплексу знань, умінь і способів діяльності щодо певного кола питань.

Загальна спрямованість міждисциплінарного підходу в освіті полягає в тому, що він дозволяє сформувати культуру цілісного світогляду. «Міждисциплінарний метод навчання – це інтеграція навчальних дисциплін з метою багатостороннього розгляду окремо взятої теми, поняття, проблеми» [5]. Міждисциплінарний підхід до навчання максимально сприяє розвитку не тільки загальнопредметних, але й ключових компетентностей, оскільки з точки зору вимог до рівня підготовки випускників освітні компетентності являють собою інтегральні характеристики якості підготовки майбутніх фахівців, пов'язані зі здатністю цільового осмисленого застосування комплексу знань, умінь і способів діяльності щодо певного міждисциплінарного кола питань.

Індивідуальний підхід – система педагогічних дій з урахуванням індивідуальних особливостей студентів у навчальному процесі з метою активного управління ходом розвитку розумових і фізичних можливостей. Індивідуальний підхід передбачає всебічне вивчення майбутніх фахівців і розробку відповідних заходів педагогічного впливу з урахуванням виявлених особливостей [6].

При індивідуальному підході викладач враховує такі особливості студента як увага, сприйняття, мислення, пам'ять, уява, особливості мови, особливості емоційної сфери, особливості поведінки, стиль навчання, фізичні особливості, працездатність, темп діяльності, загальні здібності, схильності, інтереси, спрямованість особистості, рівень успішності з предмету. При врахуванні всіх цих особливостей можливе виховання цілісної, гармонійно розвиненої індивідуальності та повноцінної особистості.

Творчий підхід має на меті стимулювання студентів до творчості в пізнавальній діяльності. Творчість у професії викладача займає дуже важливе, провідне місце. Творчість є невід'ємним компонентом взаємодії викладача і студента, починаючи від безпосереднього процесу навчання під

час заняття, закінчуючи позакласним спілкуванням. Педагогічна творчість сприяє створенню атмосфери глибокого взаєморозуміння, доброзичливості, поваги, співпраці між студентом і викладачем. Творчий підхід в навчанні плідно впливає на особистість фахівця, надаючи можливість для всебічного особистісного, а в подальшому і професійного розвитку.

Творчий підхід значно розвиває уяву студентів, спостережливість, образне і критичне мислення. Нестандартний, креативний підхід педагога стимулює активність, викликає бажання самостійно і плідно працювати, що і є головною гарантією високого рівня особистісного розвитку й загальної успішності під час занять.

Отже, визначені системний, проектний, компетентнісний, діяльнісний, міждисциплінарний, індивідуальний, творчий підходи відповідають основним вимогам педагогічного процесу, сприяють успішному формуванню та досягненню позитивного результату в процесі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів вищих навчальних закладів.

Гринёва М. В., Варданян А. О.

Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко

Высшее государственное учебное заведение Украины «Украинская медицинская стоматологическая академия»

Современные подходы в процессе формирования профессионально-речевой компетентности студентов высших учебных заведений

В статье исследуются подходы в процессе формирования профессионально-речевой компетентности студентов высших учебных заведений. Определено, что профессионально-речевая компетентность студента – это профессиональное качество, которое формируется в процессе обучения языку. Для достижения сформированности профессионально-речевой компетентности в процессе обучения выделены следующие подходы: системный, проектный, компетентностный, деятельностный, междисциплинарный, индивидуальный, творческий. Обозначенные подходы соответствуют основным требованиям педагогического процесса, способствуют успешному формированию и достижению положительного результата в процессе

формирования профессионально-речевой компетентности студентов высших учебных заведений.

Ключевые слова: подход, обучение, студент, высшее учебное заведение, профессионально-речевая компетентность, формирование профессионально-речевой компетентности, коммуникативность.

Hryniova M. V., Vardanian A. O.

Poltava National V. G. Korolenko Pedagogical University

Higher State Educational Establishment of Ukraine “Ukrainian Medical Stomatological Academy”

Modern approaches to formation of professional-speech competence in students of Higher Educational Establishments

The article investigates approaches in the formation of professional and speech competence in students of Higher Educational Establishment. It has been determined that the professional and speech competence of student is a professional quality, which is formed in the process of language learning. To achieve the formation of professional and speech competence in learning the following approaches have been identified: system, project, competence-based, activity, interdisciplinary, individual, creative. The system approach is a direction in methodological research based on studying the subject as a whole set of phenomena. Project approach is the implementation teaching strategies, which is the basis of the organization of the educational process in which all participants carry out independent purposeful, efficient research, knowledge processing and updating. Competence approach focuses on the results of educational activities. A special feature of this approach is that as a result is not determined by the amount of received and assimilated information but by the ability of the future expert to use this information and act in various problem situations. Activity approach is a unity of personality and activity, a process aimed at developing human consciousness and its identity as a whole. In terms of activity approach a person acts as an active creativity. Interdisciplinary approach involves the use and integration of analytical methods and structures with more than one scientific discipline for the purpose of in-depth study of a topic or issue. Individual approach is a system of educational actions based on individual characteristics of students in the learning process in order to control the course of mental and physical capabilities. Creative approach aims to stimulate students' creativity in the cognitive activity. It considerably develops the imagination of students, their observation, creative and critical thinking.

Specified approaches meet the essential requirements of educational process, contribute to the successful formation and achievement of positive results in the formation of professional and speech competence in students of Higher Educational Establishment.

Keywords: approach, teaching, student, higher educational establishment, professional-speech competence, formation of professional-speech competence, communicativeness.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Веселова В. Г. Проектная деятельность как средство формирования профессиональной компетентности будущего учителя в условиях широкой

социальной конкуренции : дис. ...канд. пед. Наук : 13.00.08 / В. Г. Веселова. – Армавир, 2001. – 177 с.

- Кириллова Г. Д. Теория и практика урока в условиях развивающего обучения: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов / Г. Д. Кириллова. – М., Просвещение. 1980. – 159 с.

- Концепція мовної освіти 12-річної школи // Дивослово. – 2002. – № 8. – С. 58.

- Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. А. Леонтьев. – М. : Полигдиздат. – 1975. – 304 с.

- Максимова В. Н. Межпредметные связи в процессе обучения [Текст] / В. Н. Максимова. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с.

- Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов/ Под ред. В. В. Воронковой – М. : Школа-Пресс, 1994. – 416 с.

- Родигіна І. В. Діяльнісний підхід до формування базових компетентностей учнів / І. Родигіна // Біологія і хімія в школі. – 2005. – № 1. – С. 34–36.

- Слюсаренко О. Кваліфікаційна критеріальність компетентності : понятійно-методологічні аспекти / О. Слюсаренко // Філософія освіти. – 2009. – №1-2. – С. 287–299.

- Шабанова Ю. О. Системний підхід у вищій школі: підруч. для студ. магістратури / Ю. О. Шабанова. – Д. : НГУ, 2014. – 120 с.

- Anthony E. M. Approach, Method and Technique / E. M. Anthony // English Language Teaching. – London, 1963. – Vol. 17. – P. 63–67.

- Chard S. The Project Approach to Teaching and Learning [Електронний ресурс] / Chard. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.communityplaythings.com/resources/articles/2013/the-project-approach-to-teaching-and-learning>